

קונטרס

סדר תרומות ומעשרות

ה'תשס"ג (במשנת כ"ג כ"ד)

ה'תשס"ג (במשנת כ"ג כ"ד)

נלקט ונאסף בסייעתא דשמיא
ע"י ישראל הלוי איצקוביץ
052-7635514

אילו פירות חייבים בתרומות ומעשרות מן התורה?

ג' שיטות בדבר

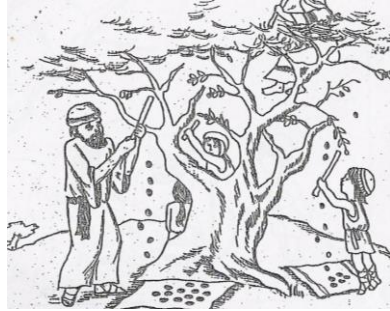
שיטת התוס'

רבותינו בעלי התוס'¹ ס"ל דמה"ת אינו חייב רק בדגן [מ2ואה - כוזז כל התמט מיני זגן] - תירוש [יין] - ויצהר [me].

והטעם כי כן מפורש בפסוק בפרשת שופטים [דברים י"ח ד] וראשית

דגנך תירשך ויצהרך וראשית גו צאנך תתן לו:

ושאר מיני הפירות אינם חייבים מן התורה אלא מדרבנן, וכמו"כ הירקות אינם חייבים אלא מדרבנן.

ילכה

תירוש

דגן

שיטת הרמב"ם

א. הרמב"ם² ס"ל דכל הפירות וכן קטניות חייבים בתרומות ומעשרות מן התורה. ומה שנאמר בתורה דגן תירוש ויצהר, הוא סובר דזה לאו דווקא והטעם שכתבה התורה דגן יצהר ותירוש ללמדך: מה דגן תירוש ויצהר (1) מאכל בני אדם. (2) גידולו מן הארץ (3) יש לו בעלים. אף כל הפירות דהם מאכל בני אדם - וגידולו מן הארץ - ויש לו בעלים חייבים בתרומות ומעשרות.

¹ ראש השנה י"ב ע"א - בכורות נ"ד ע"א ד"ה ושני מינין.

² פ"ה מהל' תרומות ה"א - פ"א מעשרות ה"ט.

שיטת הראב"ד

ב. דעת הראב"ד³ דכל הפירות משבעת המינים שהם חייבים בביכורים חייבים בתרומות ומעשרות מן התורה. והטעם דילפינן מראשית הנאמר בביכורים - ולקזוזת מראשית כל פרי האדמה - לראשית הנאמר בתרומה ראשית דגן וגו'. וכמו שביכורים שבעת המינים, כך תרומות ומעשרות שבעת המינים - ושאר הפירות אינן חייבין אלא מדרבנן.

שאר הפרות	שאר שבעת המינים	דגן יין ושמן	
מלרצנן	מלרצנן	מה"ת	תוס'
מה"ת	מה"ת	מה"ת	רמב"ם
מלרצנן	מה"ת	מה"ת	ראב"ד

תרומת הירקות

אבל תרומות הירק חייבים רק מדרבנן⁴, כיון שנאמר במעשרות - תבואת זרעך - והרי הירק אינן בכלל התבואה. וכן הדין בתרומה.

איסור טבל

בתוה"ק [ויקרא כ"ב ט"ו] נאמר ולא יזלכו את קדשי בני ישראל את אשר ירימו לד' ודרשו חז"ל בעתידין לתרום הכתוב מדבר, והוא שאסור לאכול פירות כשלא הורמו עדיין תרומות ומעשרות וזה נקרא איסור טבל. עונשו: האוכל כזית מן הטבל הרי זה חייב מיתה בידי שמים דילפינן גזירה שוה מתרומה שהוא ג"כ באיסור מיתה בידי שמים⁵.

³ הובא בשטמ"ק ב"מ דף פ"ח ע"א ד"ה וז"ל הראב"ד וכן בריטב"א שם.

⁴ פ"ב מה"ל תרומות ה"ו.

⁵ היינו כשישראל אכלו שהרי התרומה הותרה לכהן.

וכל שלא הפריש עדיין תרומה גדולה ומעשר ראשון, ומעשר שני, אסור לאכול אף לכהן.

הפרשות תרומות ומעשרות

תרומה גדולה

בפרשת שופטים [דברים י"ח י"ד] נאמר ראשית דגנך תירושך ויצהרך וגו' תתן לו.

השיעור⁶: מן התורה אין לה שיעור אלא אפי' חטה אחת פוטרת כרי (ערימה) גדולה⁷. אך מדרבנן אמרו להפריש יותר, ונתנו ג' שיעורים בדבר⁸:

👉 עין טובה - אחד מארבעים - על כל ארבעים פירות מפריש אחד - נמצא על מאה מפריש $2\frac{1}{2}$ פירות.

👉 עין בינונית - אחד מחמישים - על כל חמישים פירות מפריש אחד - נמצא על מאה פירות מפריש 2 פירות ונתנו חכמים רמז על לשון "תרומה" נוטריקון תרי ממאה.

👉 עין רעה - אחד משישים - על כל שישים פירות מפריש אחד - נמצא על מאה פירות מפריש $1\frac{2}{3}$ פירות.

והפירות של "תרומה גדולה" נותנין לכהן ואוכלו "בטהרה"⁹, ולישראל אסור לאוכלן בכלל, ואם אכלו במזיד, חייב מיתה בידי שמים שנאמר בו ומתו כי יזכלוה.

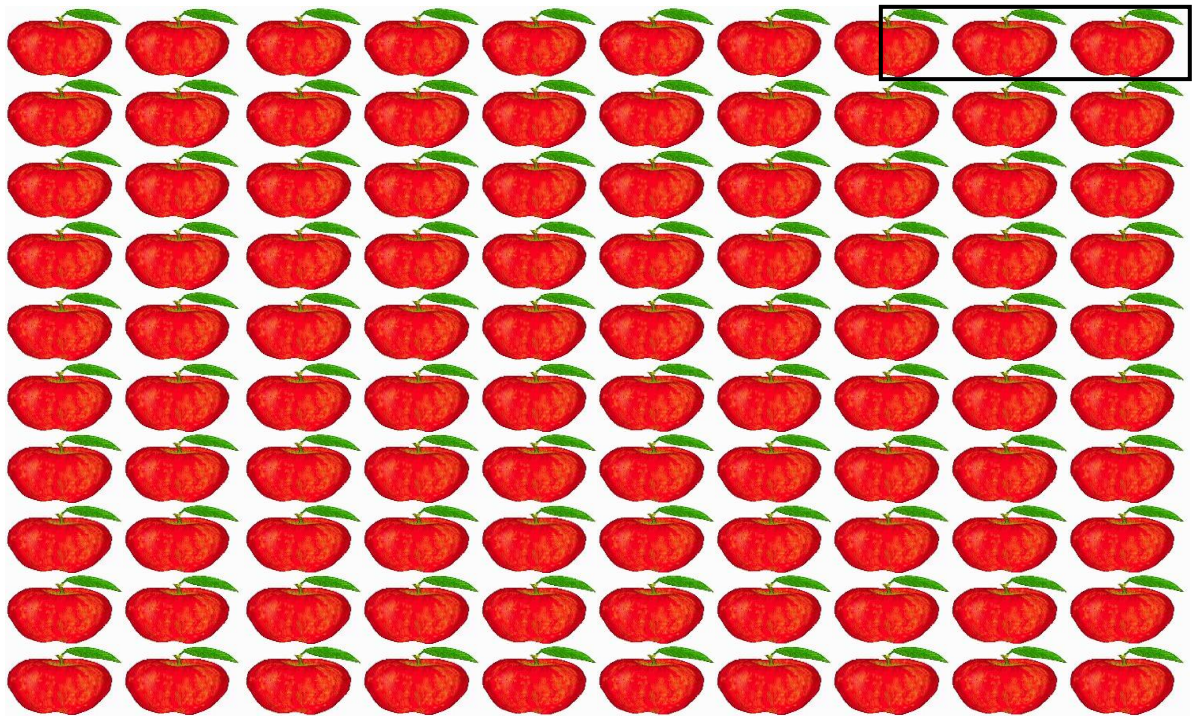
⁶ סנהדרין פ"ג ע"א.

⁷ חולין קל"ז ע"ב.

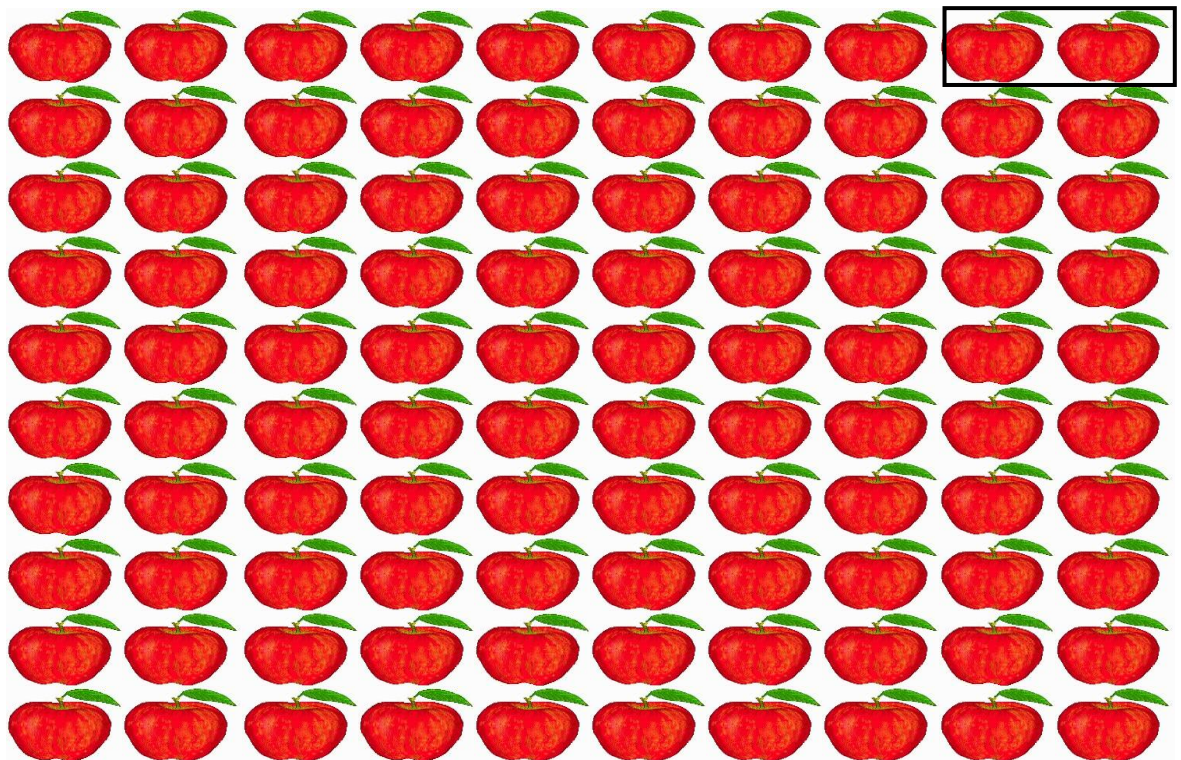
⁸ פ"ד התרומות משנה ג'.

⁹ פי' שהכהן וגם הפרי טהורים.

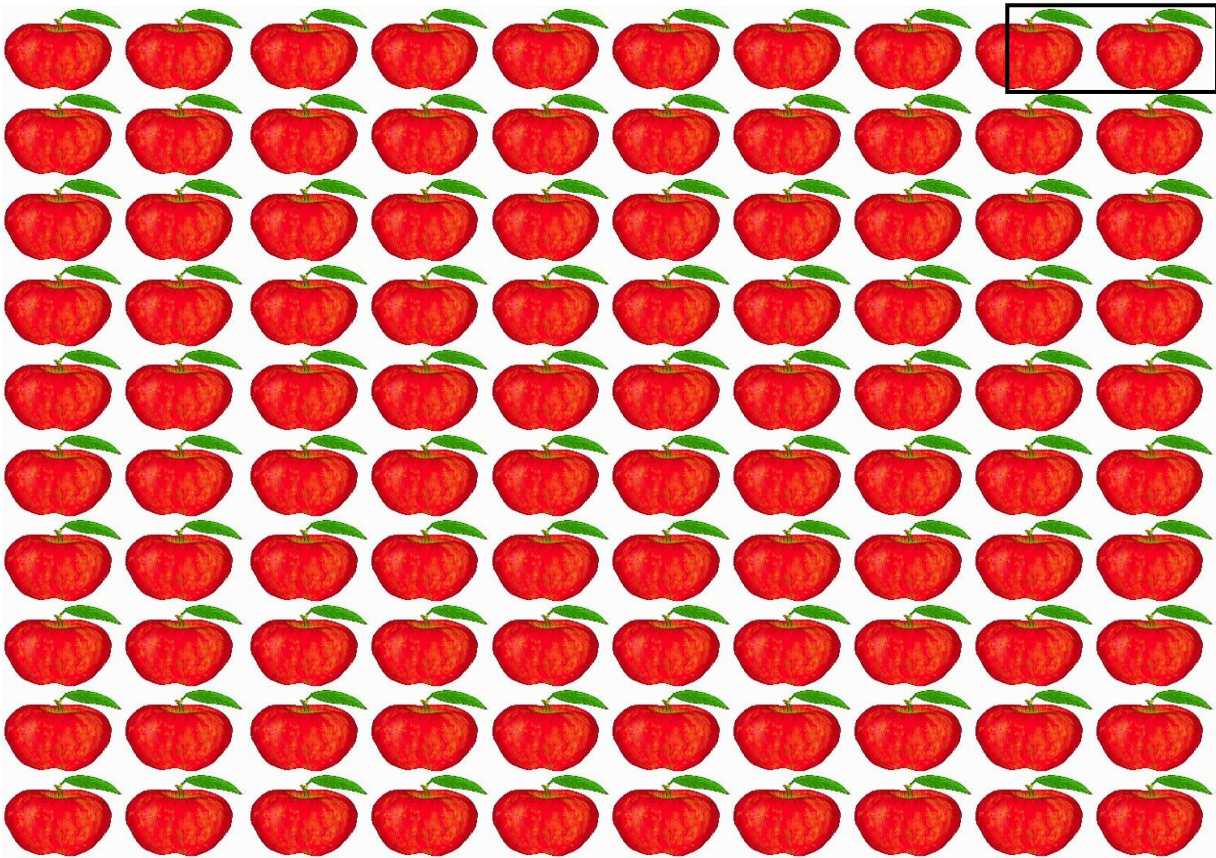
עֵיךְ פְּטוּבָה

עֵיךְ בִּינְוֹנִית

עביר רעה

בזמנינו

היות שכנתבאר שתרומה נאכלת רק בטהרה, ובימינו כולם טמאי מת, לכך אין נותנים כלל עין טובה בינונית או רעה. אלא נותנים כשיעור התורה, דהיינו משהו, דהרי ממילא התרומה הולכת לאבדון, ואם נותן שיעור גדול הוי בל תשחית.

טעם המצוה

לפי שהדגן תירוש ויכהר הן עיקר מחיתן של הצריות, והעולם כולו של הקב"ה, על כן ראוי לאדם לזכור את צוראו על הצרכה אשר צרכו, ויתננו למשרתי ד' שהם הכהנים העוסקים תמיד במלאכת שמים טרם יגע צו יד אדם.

ספר החינוך מצוה תק"ז

מעשר ראשון

בתוה"ק נאמר ולבני לוי הגזה נתתי כל מעשר... וגו' כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו לד' וגו' נתתי ללוים לזוזה וגו' - וזהו הנקרא מעשר ראשון.

השיעור: לאחר שהפריש תרומה גדולה מפריש ממה שנשאר לו עשירית $[1/10]$ ונותנו ללוי.

בנוסף יש להדגיש שמעשר ראשון הוא חולין גמורים, ומותר לאוכלו בטומאה, ולכך בימינו אפשר ליתן מעשר ראשון ללוי לאוכלו, אע"פ שהלוי טמא.

אמנם אם הפירות דמאי, חייבים להפריש מחמת הספק, אבל אין חובה לתת ללוי כי המוציא מחבירו עליו הראיה¹⁰.

טעם המצוה

לפי שצטט הלוי בחר הסם לעבודתו תמיד בבית מקדשו, על כן וכו' יאות למסרתי המלך תשקי' ארוחתם מזומנת להם על ידי אחרים, ושלל יאטרכו להתעסק בדבר אחר אלא בעבודת המלך היקרה - והנותן למסרתי הקל ממונו, ברכת הסם תנוח עליו ככל אשר יש לו.

ספר החינוך מצוה שצ"ה

תרומת מעשר

בתוה"ק במדבר [י"ח כ"ז] נאמר ואל' הלוים תדבר וגו' כי תקוּזו מאת בני ישראל את המעשר אשר נתתי לכם... והרמותם ממונו... מעשר מן המעשר.

השיעור: כשהלוי קיבל פירות מעשר ראשון עליו להפריש ממה שקיבל עשירית $[1/10]$ ולתתה לכהן, הפירות הללו כדין תרומה גדולה שצריכים לאוכלה בטהרה.

והנה הדין: "מעשר ראשון" שניתן ללוי, לאחר שהפריש מזה "תרומת מעשר" הרי המעשר הראשון כחולין גמורים, ומותר לכל

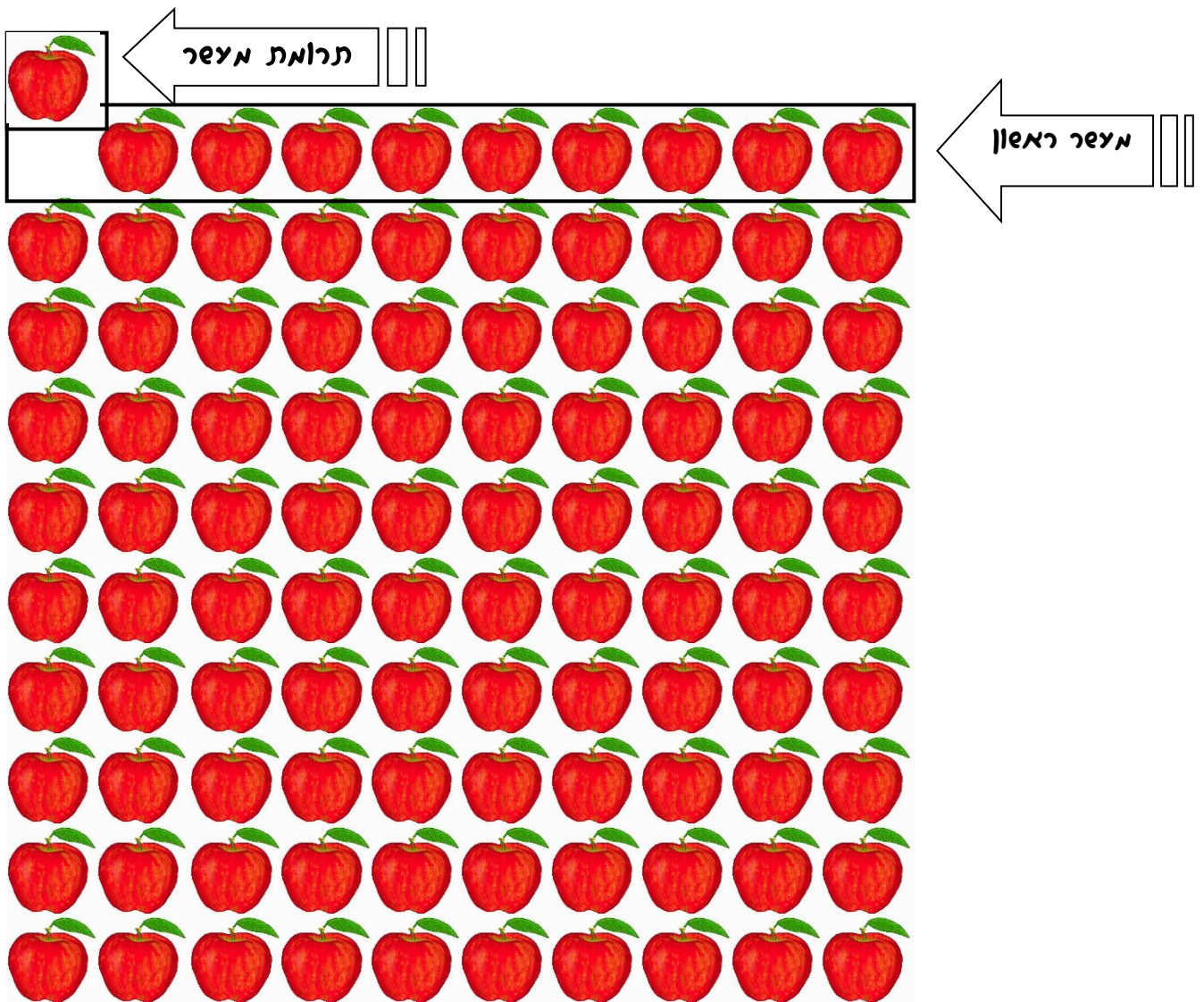
¹⁰ פירוש שהלוי חייב להוכיח שהפירות אינם מעושרים, ואז הוא יקבל אותן.

אדם אף לישראל לאוכלם, אך קודם שהפריש הרי הוא כטבל לתרומות ומעשרות.

טעם המצוה

למען ידעו ויתבוננו הלויים כי כל חלקם בטובה היא מסיבת עבודתם ל' צבית הבחירה. ע"כ נלכוו לתת עשירית למשרתי ל' הגדולים והחשובים מהם, הם הכהנים, ועוד שגם הלויים יקיימו מלות מעשר.

החינוך מצוה שצ"ו

מעשר שני

בתוה"ק (דברים י"ד כ"ב) נאמר עֵשֶׂר תַעֲשֶׂר אֶת כָּל תְּבוּאֹת זְרַעְךָ... ואכלת... בַּמִּקּוֹם אֲשֶׁר יִבְזָר... מֵעֵשֶׂר דִּגְנֶךָ תִּירוֹשְׁךָ וִיְצִהָרְךָ... לְמַעַן תִּלְבֹּד לִירְאָה אֶת ד' אֱלֹהֶיךָ כָּל הַיָּמִים.

וכיון שכבר למדנו בפרשת קרח [במדבר י"ח] על מעשר ראשון ללויים, על כרחך שזה מעשר אחר, והוא נקרא מעשר שני, פירוש לאחר שמפרישים מעשר ראשון, צריך להפריש עוד מעשר, ולכך הוא נקרא מעשר שני.

השיעור:

לאחר שהפרישו תרומה גדולה ומעשר ראשון מפריש מהנשאר אצלו עשירית $[1/10]$ אך אין צריך לתת לכהן או ללוי אלא הבעלים אוכלים אותם בירושלים בטהרה.

סגולת מעשר שני בירושלים

בתוה"ק נאמר למען תלמד ליראה את ד' אלוקיך וגו' ודרכו בספרי גדול מעקר שני שמציא לידי תלמוד [חשקת התורה] וכתבו התוס' במס' בבא בתרא דף כ"א שכשהיו הבעלים בירושלים עד שגמרו לאכול את המעשרות היו רואים שם קדושה גדולה, וכשראו את הכהנים כשעוסקין בעבודה היו גם הישראלים מתלהבין ליראה שמים ועוסקים בתורה.

פדיון מעשר שני

בתוה"ק [שם] נאמר כי ירבה ממך הדרך כי לא תוכל שאתו [לקוזתו] ונתתה בכסף... והלכת אל המקום... ודרשו חז"ל שאפשר לפדות את המעשרות בכסף, במטבעות, או בפירות, ולהעלותם לירושלים, ולקנות שם צרכי אכילה ושתייה ולאוכלם בטהרה, אך צריך להוסיף עוד חומש.

בימינו היות והפירות הם בלאו הכי טמאים, ממילא אין הפדיון כשווי האמיתי, היות והם אסורים באכילה בלאו הכי, לכך הפדיון היא בשוה פרוטה, ובמטבע אחת של שקל וכדו' אפשר לפדות ע"ז כמה פעמים כפי מספר הפרוטות שיש שם עד שנתמלא המטבע כולו בקדושת מעשרות.

טעם המצוה

היות והקב"ה חפץ שבני ישראל יהיו כולם עוסקים בתורה ויודעי שמו
 למען ילמדו ויקחו מוסר ולכן בהעלותו מעשר שני שלו במקום שעסק
 החכמה והתורה שם והיא ירושלים, ששם הסנהדרין, ועד שיאכל את כל
 המעשר יעסוק בתורה או ישלח אחד מבניו שילמוד שם, ועכ"פ יהי' בכל
 בית ובית מכל בני ישראל איש חכם יודע התורה, ובכן תמלא הארץ דעה
 את ד'.

[ספר החינוך מצוה שי"ס]

The image contains a grid of 100 red apples arranged in 10 rows and 10 columns. To the right of the grid are three arrows pointing left, each with a label and two empty boxes for writing:

- The top arrow is labeled "תלושת מעשר" (Three Ma'aser).
- The middle arrow is labeled "מעשר ראשון" (First Ma'aser).
- The bottom arrow is labeled "מעשר שני או עני" (Second Ma'aser or for the poor).

מעשר עני

בתוה"ק [דברים י"ד כ"ח] נאמר מקצה שלוש שנים תוציא את כל מעשר תבואתך... ובא הלוי... והגר והיתום והאלמנה ואכל ושבעו למוען יברכך ד' בכל מעשה ידיך אשר תעשה והוא שיש שנים שבמקום מעשר שני מפרישים מעשר עני, דין המצוה הוא מה שאמרו שבעל השדה שעברו עליו עניים נותן לכל אחד מהם מן המעשר כדי שבעו, ואם הי' לו רק מועט והעניים הרבה, אז מניח לפניהם והם מתחלקין ביניהם.

שנות המעשר

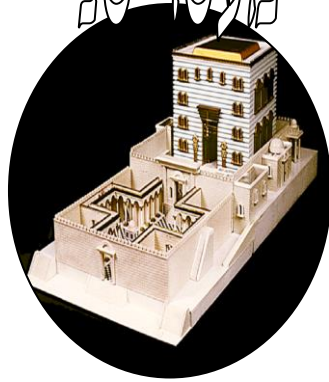
וא"כ יוצא שבשנה ראשונה ושני' משנת השמיטה נותנים מעשר שני. ובשנה השלישית נותנים מעשר עני וכן בשנת ד' וה' נותנים מעשר שני, ובשנה השישית נותנים מעשר עני, נמצא בשנה א – ב – ד – ה הרי זה מעשר שני ובשנה ג – ו הרי זה מעשר עני ובשנה השביעית הרי פטורים בכלל מלהפריש תרומות ומעשרות.

טעמריטוד

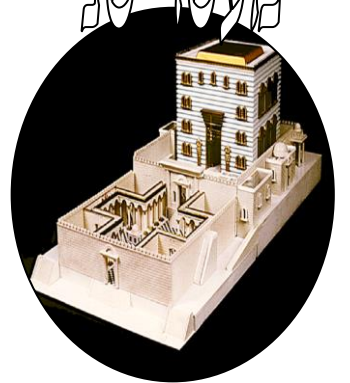
1

מגעטער עגלי

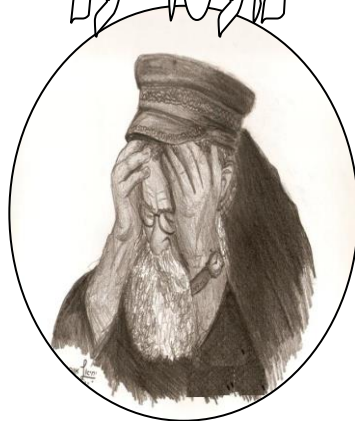
2

מגעטער עגלי

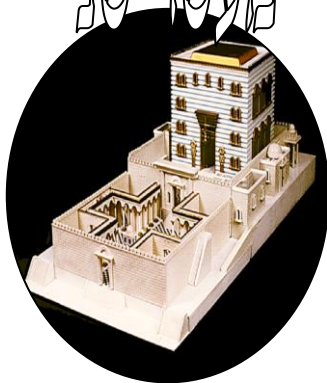
3

מגעטער עגלי

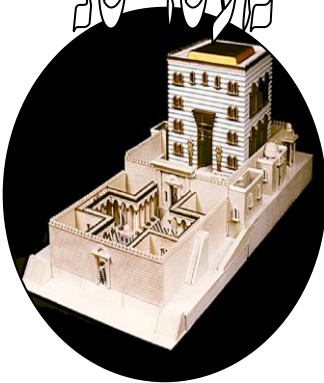
4

מגעטער עגלי

5

מגעטער עגלי

6

מגעטער עגלי

